

HUMANITÆRT UTSYN 2024.

FEM TEGN TIL AT KLIMAHELSEKRISEN KOMMER TIL Å BLI VERRE I 2024

Norges Røde Kors
Postboks 1, Grønland
0133 Oslo
Norge

E-post: post@redcross.no

Webadresse: www.rodekors.no

Forfattere: Scott Mclisky Sandvik, Hanne Kristoffersen, Ramon Olaf Broers,
Morten Tønnessen-Krokan og Kathrine Holden.

ISBN: ISBN 978-82-7250-254-5

Design: Wittusen & Jensen

Innhold

FEM TEGN TIL AT KLIMAHELSEKRISEN KOMMER TIL Å BLI VERRE I 2024	4
1. Flere og flere mennesker kommer til å dø av økende hete	5
2. Mer ekstremvær med store humanitære konsekvenser	7
3. Klimaendringene vil medføre større spredning av farlige sykdommer	9
4. Helsesystemer svekkes ytterligere av klimaendringer og konflikt	11
5. Manglende klimafinansiering til de mest sårbare landene	14
Sluttnoter	16

FEM TEGN TIL AT KLIMAHELSEKRISEN KOMMER TIL Å BLI VERRE I 2024

Klimaendringene er den største helsetrusselen vi står overfor, og i 2023 opplevde verden de høyeste temperaturene på over 100 000 år.¹ Selv om klimagassutslippene stoppet i dag, har dagens utslippsnivå gjort fremtiden farligere, med mer ekstremvær og en forverring av eksisterende miljøproblemer.² Mange forskere er nå enige om at 1,5-graders målet som ble nedfelt i Parisavtalen fra 2015 ikke lenger er realistisk.³ Dette vil innebære varmere, våtere og villere vær med enorme konsekvenser for enkeltmennesker og lokalsamfunn over hele verden. Dersom dagens utslippsnivå opprettholdes, vil dobbelt så mange mennesker som i dag trenge akutt nødhjelp på grunn av klimarelaterte katastrofer innen 2050.⁴

Utfordringene rundt de sammenfallende krisene er store og rammer skjevt og de aller mest sårbare lider mest. De negative helsekonsekvensene av klimaendringene var et viktig tema på årets

COP28, og den 3. desember ble det enighet om en erklæring hvor det ble slått alarm om behovet for mer klimarobuste helsesystemer.⁵

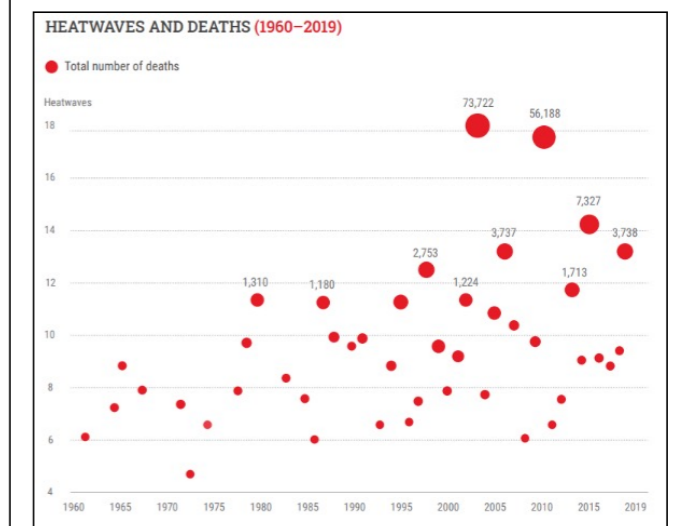
Denne rapporten bygger på Røde Kors sine erfaringer i land hvor vi har en humanitær innsats. Vi mener det er fem forhold som gjør at klimahelsekrisen vil bli verre i 2024: Økning i heterelaterte dødsfall, økningen i ekstremværehendelser, større spredning av farlige sykdommer, tilgang til helsesystemer forverres av både klimaendringer og konflikt, og avslutningsvis, manglende klimafinansiering til de mest sårbare landene.

1. Flere og flere mennesker kommer til å dø av økende hete

Med økende temperaturer kommer den dødelige heten. Humanitære aktører fokuserer stort sett på konflikt, krise, ekstremvær og naturkatastrofer, men den dødelige heten er en ofte oversett fare ved globale temperaturøkninger. I forkant av COP27 i 2022 advarte FN og det Internasjonale Forbundet av Røde Kors og Røde Halvmåne Foreninger (IFRC) om at hetebølger kommer til å forsterkes i omfang og være blant de dødeligste naturkatastrofene vi står overfor i tiden som kommer.⁶ Verdens Meteorologisk Organisasjon (WMO) omtaler også hete som en av verdens største naturfarer.⁷ De peker på at i de kommende tiårene vil en økning av hetebølger true våre fysiologiske grenser og eksistensen til lokalsamfunn særlig i Sahel regionen, Afrikas Horn, samt sør- og sørvest-Asia. De humanitære behovene i disse regionene er allerede store, og ekstreme hetebølger vil trolig resultere i stor lidelse og tap av liv, fordrivelse av store folkegrupper, og øke ulikheten mellom det globale sør og nord.⁸

Vår helse påvirkes i stor grad av økende hete. Kroppens evne til å kjøle seg ned reduseres betraktelig, vi dehydreres langt raskere, og veien derfra til heteslag er kort. Barn, eldre og gravide er ekstra utsatte for svikt i vitale indre organer. I tillegg viser studier at økende hete rammer ulikt og at mennesker som driver med fysisk arbeid ute, industriarbeidere, flyktninger, migranter og internt-fordrevne er blant de som rammes hardest.⁹ Dødsfall som følge av hete blant folk over 65 år økte med 85 prosent i 2020 sammenlignet med gjennomsnittet mellom 1990–2000, og folk over 65 år og spebarn blir eksponert for dobbelt så mange hetedager i dag sammenlignet med gjennomsnittet mellom 1986-2005.¹⁰

2023 har så langt vært et år med flere intense hetebølger. Vi har sett temperaturer på 35-40°C mange steder i middelhavsregionen, med temperaturer i Midtøsten og Tyrkia som har nådd 45°C, og i Nord-Afrika på 44-49°C.¹¹ FNs Klimapanel estimerer at 420 millioner mennesker vil bli eksponert for ekstrem hete og hetebølger de nærmeste årene.¹² Ifølge Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) lever under 1 million mennesker i dag i områder hvor gjennomsnittsvarmen er for høy i den varmeste måneden til at menneskekroppen kan fungere normalt.¹³ Med 1.5°C oppvarming innen slutten av århundret ligger vi an til at mellom 30 og 60 millioner mennesker vil befinne seg i disse områdene.

Grafen viser økningen i antall hetebølger og dødsfall som følge av denne økningen. Kilde: IFRC

Denne økningen i temperaturer og hetebølger er alarmerende, men ikke overaskende. Forskere har gjennomført regelmessige målinger som viser globale temperaturøkninger. Klimaendringene er en viktig årsak til at vi har sett en stor økning i hetebølger de siste to tiårene.

Teswahan Saher Souliman og familien hennes bodde tidligere i Hatra, hvor de var velstående bønder med 4-500 sauer. På grunn av langvarig tørke og ørkenspredning døde dyrene, og familien mistet levebrødet. Familien flyttet til Mosul og bor nå i et lite hus av jord og leire ved siden av en søppeldyng, hvor de livnærer seg av å samle søppel som de sorterer og selger videre. Foto: Truls Brekke/Røde Kors.

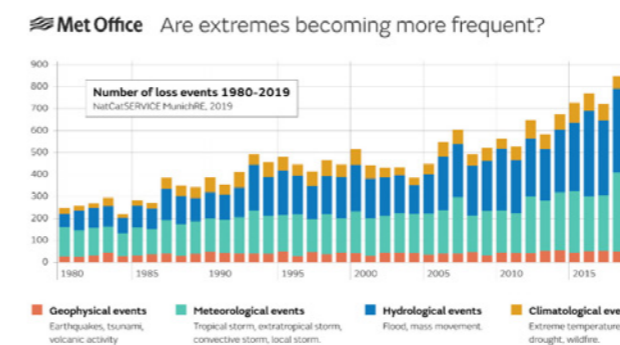
HETEBØLGER OG TØRKE I IRAK OG SYRIA 2021-2023

Irak og Syria har gjennomgått lange perioder med hetebølger og tørke de siste årene. Dette har ført til alvorlige konsekvenser for folks helse, levebrød og stabiliteten i lokalsamfunn. Denne tørken har rammet to land som er utsatt for konflikt over lang tid, og som konsekvens har mindre ressurser og teknisk kapasitet til å møte de klimamessige utfordringene som dette innebærer. Begge landene har også dårlig infrastruktur, økende vannmangel og reduserte mengder regn som skaper sosiale og politiske spenninger.¹⁴ Hetebølgene har ført til temperaturer over 53 grader på enkelte dager. Dette har redusert vanntilgangen, ført til mindre jordbruksproduksjon, og i mange tilfeller ført til at folk må flykte fra hjemmene sine. En studie har vist at omtrent 60% av irakiske bønder har redusert jordbruksproduksjonen sin på grunn av vannmangel.¹⁵ Norges Røde Kors bistår med helsearbeid i begge landene gjennom støtte til sykehus og drift av mobile helseklinikker. I Irak er det satt i gang et samarbeid mellom Norges Røde Kors og Irak Røde Halvmåne for å se på hvordan Irak Røde Halvmånes systemer for tidlig varsling av klimamessige hendelser kan styrkes.

2. Mer ekstremvær med store humanitære konsekvenser

Ekstreme værhendelser har alvorlige konsekvenser for samfunn og økosystem. De utgjør en økende trussel etter hvert som klimaendringene trer i kraft. Ifølge IFRC har antallet klima- og værrelaterte katastrofer økt markant siden 1960-tallet, og det har vært en økning på nesten 35% siden 1990-tallet.¹⁶ IFRC peker på at disse ekstremværhendelsene har drept mer enn 400 000 mennesker de siste ti årene, særlig i lavinntektsland.

Grafen viser den økende frekvensen av ulike typer ekstremvær i perioden mellom 1980-2020¹⁷

Økningen i ekstremværhendelser inkluderer ekstremvær som lange og korte perioder med tørke, skogbranner, stormer, sykloner, oversvømmelser og voldsomt regnvær. Dette betyr at vi kan forvente stadig kortere tid mellom kriser for å gjenoppbygge lokalsamfunn. Videre betyr det at stadig flere naturkatastrofer og ekstremværhendelser skjer samtidig, noe som i stor grad påvirker befolkningens helse. Oversvømmelser fører ofte til en økning i smittsomme sykdommer, og svekker helseinfrastrukturen i de rammede områdene.¹⁸ For eksempel, etter flomkatastrofen i Pakistan i 2022, ble antallet malariasmittede i landet firedoblet på kort tid og en svekket helseinfrastruktur gjorde det vanskelig å håndtere sykdomsutbruddet.¹⁹ Ekstremvær påvirker også tilgangen til mat. I 2021 estimerte forskere at en økning i tørke- og hetebølger førte til redusert

matsikkerhet for 127 millioner flere mennesker sammenlignet med perioden 1981-2010.^{20 21}

I tillegg oppstår klimafenomenet El Niño hvert andre til syvende år. El Niño har innvirkning på vær i mange verdensdeler og påvirker nedbørsmengder og temperatursvingninger.²² Det er nå erklært at det råder El Niño-forhold i Stillehavet. Forskere tror at årets El Niño kan bidra til mer ekstremvær, og føre til blant annet sterkere sykloner i deler av verden. Det kan ha store humanitære konsekvenser for de som rammes.²³ Land i konflikt er ekstra sårbare for ekstremværhendelser siden de ikke har infrastruktur eller ressurser nok til å møte disse utfordringene. Libya er et av landene som høsten 2023 opplevde en slik katastrofe.

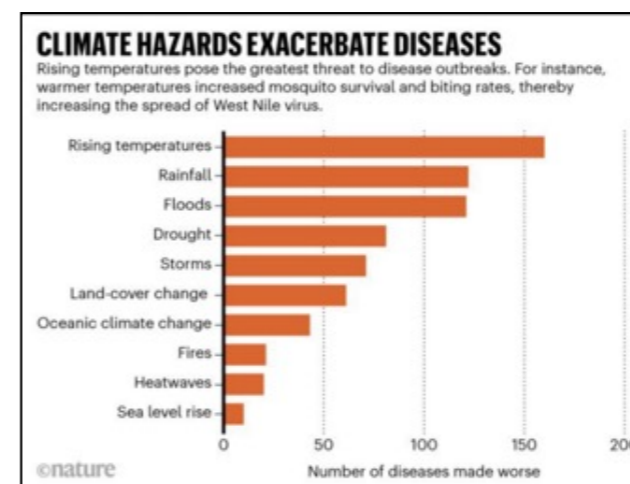
Store områder ble lagt under vann etter at en demning brast som følge av intens nedbør i Libya i 2023. Flomvannet gjorde over 10 000 hjemløse og påførte enorm skade på infrastruktur. Foto: Norges Røde Kors

EKSTREMVÆR I KONFLIKTRAMMEDE LIBYA I 2023

De første to ukene av september 2023 ble Middelhavet rammet av et regnskyll som forårsaket store skader i flere land i regionen. Libya var det landet som ble rammet hardest av dette ekstremværet. Stormen Daniel traff Libya med full styrke den 10. og 11. september, og forårsaket kollaps av to demninger nær byen Derna ved Libyas østkyst. Over 4352 mennesker i Derna mistet livet, over 8000 er fortsatt savnet, og mer enn 43 000 mennesker ble tvunget til å forlate hjemmene sine som følge av katastrofen.²⁴ Ifølge forskere kan menneskeskapte klimaendringer ha gjort dette ekstremværet i Libya opptil 50 ganger mer sannsynlig, og nedbøren 50% mer intens.²⁵ Derimot var det ikke klimaendringene alene som førte til katastrofen. Sårbarheten til Libya som følge av et tiår med konflikt var også avgjørende. Som følge av konflikt var demningene ikke viet ressurser til vedlikehold til tross for advarsler, og infrastrukturen var derfor ikke i stand til å tåle en slik ekstrem flomsituasjon. Denne situasjonen er et tydelig eksempel på hvordan konflikt og klima sammenfaller og hvordan det har enorme konsekvenser for sårbare mennesker. Etter flomkatastrofen rettet Norges Røde Kors sitt landkontor i Libya sin innsats inn mot de flomrammede områdene. Mobile helseklinikker, vann- og sanitæraktiviteter, og hygienekampanjer ble igangsatt i områdene rundt Derna for å sørge for at den rammede befolkningen fikk den helsehjelpen de hadde behov for.

3. Klimaendringene vil medføre større spredning av farlige sykdommer

Grafen viser sammenhengen mellom ulike klimafarer og sykdomsutbrudd. Kilde: Nature

Klima- og miljøendringer og globale temperaturøkninger har ført til en økning i utbrudd og spredning av smittsomme sykdommer.²⁶ Mennesker og dyr har ikke klart å tilpasse seg disse raske endringene. Vi er svært sårbare for virus, bakterier og parasitter som nå spres i økende grad.

Smittsomme sykdommer spres raskere i varmere og våtere klima. Atmosfærisk oppvarming forverret 160 sykdommer, mens kraftig nedbør forverret 122 og flom 121 sykdommer i følge forskning fra verdens økonomiske forum.²⁷ De fleste smittsomme sykdommer som forverres av klimaendringene er sykdommer som spres til mennesker av dyr som mygg, flaggermus og gnagere. Faktisk har nesten alle nyere pandemier sin opprinnelse i viltlevende dyr.²⁸ Eksempel på dette er stillestående vann som etter store nedbørsmengder gir gode klekkeforhold for mygg, noe som igjen øker forekomsten av smittsomme sykdommer som denguefeber og malaria. Stigende temperaturer kan også forlenge levetiden til mygg som bærer malaria.²⁹ Tørke kan føre gnagere som er smittet med hantavirus, inn i lokalsamfunn, for å lete etter mat.

Tropiske sykdommer som denguefeber har også forhøyet risiko for å spre seg til nye områder av

verden som følge av klimaendringene og stigende temperaturer. Ifølge Verdens Helseorganisasjon (WHO) har antallet sykdomstilfeller 30-doblet seg de siste 50 årene.³⁰ I 2023 ble det registrert 4,5 millioner dengue-tilfeller globalt og 4 000 dødsfall som en følge av denguefeber. Utviklingen har gått raskest i Sør- og Mellom-Amerika. Det anslås at smittefaren for denguefeber kan øke med over 36 prosent innen 2050.^{31 32}

Spredningen av det dødelige Vibrio bakterien, som blant annet fører til kolera, vil også øke. Kystlinjer, der Vibrio-bakterier trives, vil bli bredere og øke med 17-25% innen 2050 ved en temperaturstigning på litt under 2 grader.³³

Røde Kors er spesielt bekymret for denne økningen av smittsomme sykdommer i konfliktområder, hvor tilgangen til helsetjenester kan være begrenset. Klimaendringer, konflikt og helsekriser er en dødelig kombinasjon. Flommen i Libya, beskrevet over, er et eksempel på dette. Kolerautbrudd er mere utbredt i dag og særlig i land som både er flom- og konfliktutsatt og hvor infrastruktur for vann og sanitær er redusert eller ødelagt. Pakistan opplevde store negative helsekonsekvenser etter den kraftige flommen som rammet landet i 2022.^{34 35}

Barn rammet av flommen i Pakistan i 2022. 33 millioner mennesker ble rammet av den verste flommen i landets historie. Foto: Pakistan Røde Halvmåne.

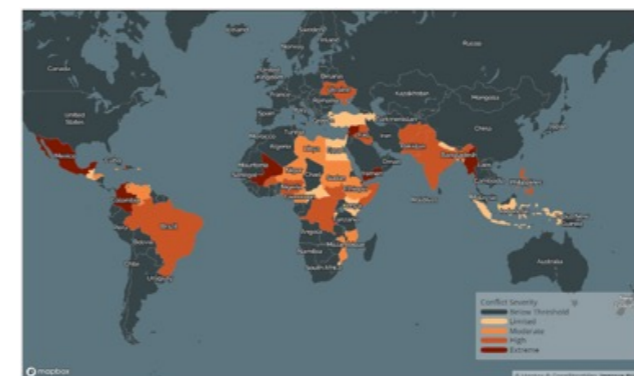
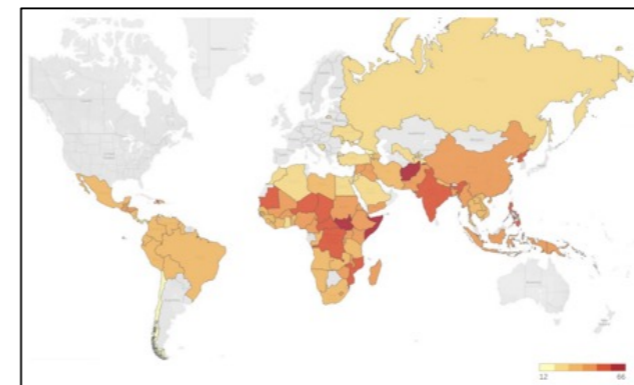
FLOM OG SYKDOMSUTBRUDD I PAKISTAN I 2022

Pakistan er på 8. plass på listen av land som er hardest rammet av ekstremvær. Monsunsesongen i 2022, førte til usedvanlig store mengder vann – mellom 300-500% mer enn normalt. 1/3 av landet ble lagt under vann.³⁶ Ifølge FN ble 33 millioner mennesker rammet av flommen og flere tusen mennesker døde som følge av flommen og smittsomme sykdommer.³⁷ 14 millioner fikk sine hjem og avlinger ødelagte og 8 millioner mennesker ble fordrevet fra hjemmene sine.³⁸ På grunn av skader på vanninfrastruktur og sanitæranlegg mistet anslagsvis 5,5 millioner mennesker tilgangen til trygt drikkevann. Stillestående og forurenset vann ledet til et større kolerautbrudd, og en kraftig økning av malaria og denguefeber, der flere tusen døde. Pakistan er fortsatt sterkt preget av denne katastrofen. I dag står landet i en matkrise hvor 3,5 millioner barn er rammet av underernæring i de 84 flomrammede distriktene.³⁹ Pakistan har relativt lav kapasitet på kriseberedskap ifølge den siste «Inform Risk Index» for 2023⁴⁰, noe som gjør det vanskelig å håndtere pågående kriser og forberede seg på fremtidige kriser. Dårlig infrastruktur, ineffektive varslingsystemer, og vanskelig tilgjengelige områder, forsterker omfanget av ødeleggelsene. Røde kors sin lokale tilstedeværelse og kapasitet på kriseberedskap er avgjørende for å minimere de humanitære konsekvensene. I Pakistan driver Norges Røde Kors mobile helseklinikker, og sammen med Pakistan Røde Halvmåne støtter Norges Røde Kors utdelingen av mat, rent vann og sanitærutstyr til et titalls tusen familier i de flomutsatte områdene.

4. Helsesystemer svekkes ytterligere av klimaendringer og konflikt

Røde Kors sin humanitære erfaring viser oss at det oppstår svært komplekse situasjoner når et klima i endring settes opp mot de andre kreftene som tvinger mennesker ut i overlevelsens yttergrenser - for eksempel konflikter.⁴¹ De landene som kommer verst ut, er sjelden rammet av klimakrisen alene. I tillegg til å leve med konsekvensene av klimaendringene, lever mange hundre millioner mennesker i områder der det også pågår væpnede konflikter og vold. De over 100 væpnede konfliktene i verden i dag rammer stort sett de samme menneskene som er mest utsatt for klimaendringene.⁴² Av de 15 landene som er mest utsatt for klimakatastrofer var 12 av disse rammet av konflikt og hadde store FN-ledede humanitære operasjoner pågående.⁴³

Kartene viser en sammenligning av 1) land med høy risiko og sårbarhet overfor klimahendelser samt lav motstandsdyktighet, og 2) land med høy grad av konflikt på organisert nivå⁴⁴

De sammenfallende utfordringene gjør det vanskelig og for mange umulig, å få helsehjelp. I områder med konflikt er det i tillegg farlig både å oppsøke og gi helsehjelp. I dag lever mellom 1,2 og 2 milliarder mennesker i konfliktområder.⁴⁵ Dette er en dobling på 20 år⁴⁷ og gjør at stadig flere ikke får helsehjelp. Noen av de vanligste hindrene for helsehjelp i slike kontekster er:⁴⁸

- Angrep på helsepersonell og -tjenester.
- Angrep på syke og sårede.
- Væpnede grupper tar kontroll over sykehus, eller hindrer folk tilgang til sykehus/helsetjenester.
- Logistikk og forsyningslinjer stoppes eller forsinkes, og hindrer nødvendige medisiner og utstyr å komme frem dit det skal.
- Offentlige helsetjenester settes ut av spill, f.eks. vaksinasjonskampanjer og helsetjenester for mødre og barn.

Økningen i væpnede konflikter kombinert med stadig mer klimasårbare land legger et enormt press på helsetjenester. Flom, orkaner, strømbu- brudd og hetebølger setter helsesystemer ut av spill og ødelegger avlinger. Havnivåstigning og ekstremvær kan ødelegge skjøre infrastruktur og transportsystemer. Det hindrer forsyninger til sykehus og klinikker, inkludert for helsepersonell som skal på jobb eller nå ut til folk. I tillegg vil oppblomstring og spredning av smittsomme sykdommer, slik som beskrevet tidligere i rapporten, gjøre at flere trenger helsehjelp, også helsepersonell.⁴⁹

Helsesystemer er også svært sårbare for klimaendringer.⁵⁰ Klimatilpassede helsesystemer evner å forutse, gi nødvendig helsehjelp og komme seg etter klimarelaterte sjokk, som ekstremvær, økt sykdomsbyrde, skadde eller skader på helse-tilbudet. Fravær av tilpasning vil derfor gradvis svekke kapasiteten til å gi helsehjelp.

Mangel på informasjons- og varslingsystemer fører til økte helsebehov fordi helseeffektene av klimaendringer ikke fanges opp. Dette går utover muligheten til å gi riktig hjelp og ha nok kapasitet.⁵¹ I tillegg gjør mangel på opplæring om disse sammenhengene at helsepersonell og ledelse ikke klarer å forutse og sikre nødvendige ressurser.⁵²

Den verste tørken på flere tiår rammer nå Somaliland. Somalisk Røde Halvmåne gjør sammen med sine partnere det de kan for å hjelpe mennesker som sliter på grunn av tørken. Mange har mistet deler av eller hele buskapen sin og lever i en desperat situasjon. Foto: Olav A. Saltbones/Norske Røde Kors

To timer sør for Buenaventura hjelper Colombia Røde Kors folk med å få tilgang til helsetjenester. Disse områdene er kontrollert av ikke-statlige væpnede grupper og Røde Kors' nøytralitet gjør at de har tilgang og når frem til folk. Eneste transportmulighet er med båt langs elvene. Foto: Morten Tønnessen-Krokan/Røde Kors.

KLIMAENDRINGER OG KONFLIKT HINDRER TILGANG TIL HELSETJENESTER I COLOMBIA

Temperaturstigning og endringer i nedbør vil trolig føre til økt spredning av vektorbårne sykdommer slik som denguefeber og malaria i høytliggende områder, inkludert hovedstaden Bogotá,⁵³ med 7 millioner innbyggere. Flertallet av befolkningen lever i Andesregionen som er svært utsatt for flom og jordskred. Tørke forekommer nå dobbelt så ofte som for bare noen år siden og har direkte negativ innvirkning på folks helse, men også indirekte, som f.eks. jordbruk. Over 600.000 mennesker ble rammet av klimarelaterte hendelser i 2022, og klimaendringer forverrer en allerede svært alvorlig humanitær situasjon i landet. Derfor er det akutt behov for å kartlegge hvordan klimaendringene påvirker folks helse og helsetjenester i Colombia.⁵³

Rundt 7,7 millioner mennesker trenger humanitær hjelp,⁵⁴ men det mangler penger; kun 32 prosent av FNs nødhjelpsappell ble finansiert i 2023.⁵⁵ Store deler av landet kontrolleres av ikke-statlige væpnede aktører som legger restriksjoner for humanitære organisasjoner og deres kapasitet til å nå de som trenger hjelp. OCHA rapporterer om en økning i slike restriksjoner på 133 prosent første halvdel av 2023 sammenlignet med fjoråret.⁵⁶ Den økende volden går også direkte utover evnen til å gi helsetjenester. Fra 2020 til 2021 gikk angrep på helsetjenester opp med 70 prosent, med 553 registrerte angrep i 2021.⁵⁷ I tillegg forhindres flere hundre tusen mennesker fra å komme seg til helsehjelp i områder kontrollert av væpnede grupper. Frykt for angiveri på tvers av rivaliserende gruppers territorier, kidnapping eller voldtekt «sperrer» folk inne i sine nabolag. Den samme frykten gjør at helsepersonell ikke våger å ta arbeid i disse områdene.

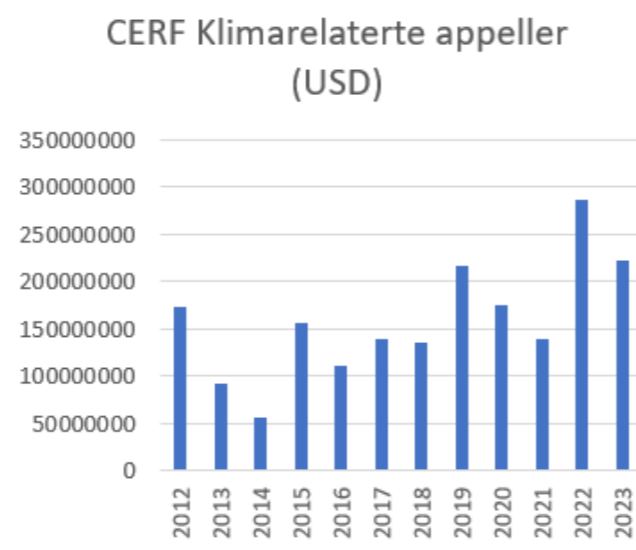
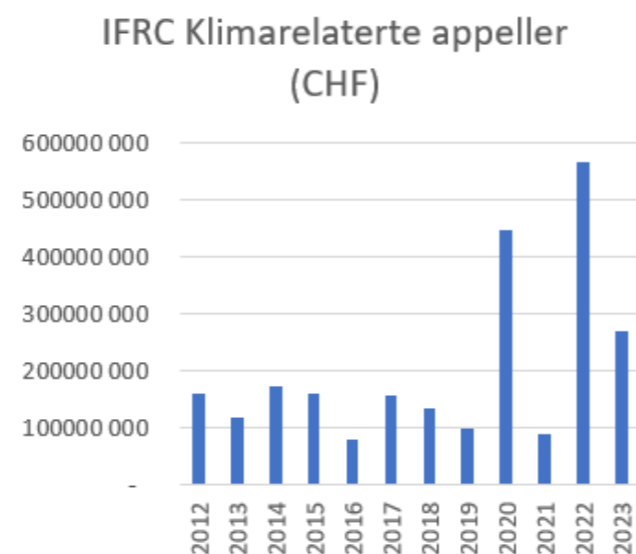
5. Manglende klimafinansiering til de mest sårbare landene

I takt med klimaendringer og globale temperaturøkninger har den humanitære responsen på klimarelaterte kriser økt vesentlig det siste tiåret. Midler til Røde Kors-bevegelsen sine klimaappeller har økt med 253% fra 2012 til 2022. For FNs nødhjelpsfond (CERF) har man også sett en vesentlig økning i samme periode, hvor summen av midler som skal gå til å håndtere klimarelaterte hendelser har økt med 66% fra 2012 til 2022. Den økte innsatsen kommer som et direkte svar på økningen i antall mennesker som rammes av naturkatastrofer og klimarelaterte hendelser. Innen 2050 estimerer IFRC at 200 millioner mennesker vil ha behov for humanitær hjelp som følge av klimarelaterte katastrofer og de sosioøkonomiske konsekvensene av dette. Dette er dobbelt så mange som de 100 millionene som i dag har behov for tilsvarende nødhjelp.⁵⁸

De to grafene til høyre viser økningen i midler til 1) IFRC klimarelaterte appeller, og 2) FNs Klimarelaterte appeller:⁵⁹

På tross av økningen til Røde Kors sine klimaappeller og FNs nødhjelpsfond, øker de humanitære behovene enda mer. På fem år er antall mennesker som trenger humanitær hjelp nesten tredoblet fra 131 millioner i 2019⁶⁰ til 300 millioner i 2024.⁶¹ Gapet mellom de midlene som er tilgjengelig for humanitær innsats, og mengden mennesker som man estimerer har behov for nødhjelp, har vokst vesentlig det siste tiåret.⁶² Halvveis ut i 2023 meldte FN at de manglet rekordstore 460 av 586 milliarder kroner til sin humanitære innsats det året; med nesten 80% er dette det største gapet mellom midler og behov noensinne.⁶³

Samtidig som humanitær nødhjelpsrespons generelt er underfinansiert, så er det et faktum at de mest klimasårbare landene i svært liten grad får støtte til klimatilpasning. Land som er ekstremt sårbare for klimaendringer, og som samtidig er

rammet av konflikt, mottar under \$1 per person i klimatilpasningsmidler.⁶⁴ Land som ikke er like sårbare for klimaendringer mottar derimot over \$161 per person i støtte fra lignende klimafond.⁶⁵ Videre er internasjonal klimafinansiering knyttet til helse svært mangelfull. I perioden 2009-2019 har kun 4,9% av den totale mengden klimatilpasningsmidler gått til helseaktiviteter,⁶⁶ og av disse kun 26% til sårbare og konfliktrammede land.

På tampen av året gav COP28-konferansen noe håp. Den etablerte, for første gang, et tap- og skade fond som skal gi erstatning til fattige land som opplever klimaødeleggelser. Dette fondet er en seier, men selv om flere land erklærte sitt bidrag til fondet under COP28, er rike land invitert og ikke pliktig til å bidra. Dette gjør finansieringen usikker. Dessuten er det et estimert behov på 400 milliarder dollar per år innen 2030, noe som er svært høye summer.⁶⁷ I tillegg til dette viser erfaringene til nå, at de mest sårbare landene rammet av både klimaendringer og konflikt, i liten

grad mottar støtte til klimatilpasning. Dette fordi det er strenge krav til myndighetsoppfølging, som er svært utfordrende i konfliktområder, samtidig som det er en tilbakeholdenhet med å investere i høyrisikoprojekt.⁶⁸ Det er imidlertid håp om at klimafinansiering vil nå de mest sårbare områdene framover. COP28 erklæringen om Relief, Recovery and Peace⁶⁹ forplikter partene til å øke finansieringen til klimatilpasning i konfliktområder og andre spesielt sårbare områder med store humanitære behov. Det gjenstår å se hvorvidt ord følges opp med handling i 2024.

Afrikas Horn har blitt rammet av tørke i flere sesonger på rad. Som en konsekvens har mange mistet avlinger og husdyr og dermed sitt levebrød. Foto: Truls Brekke/Røde Kors.

MANGLLENDE STØTTE TIL KLIMARELATERTE BEHOV I SOMALIA

I 2020 var Somalia rangert som det mest klimasårbare landet i verden, men var nummer 65 på listen over land som mottok mest midler til klimatilpasning.⁷⁰ Fra 2021 til 2023 opplevde landet den verste tørken på over 40 år og sto på randen av hungersnød. Flere mennesker sto overfor en sultkrise i 2021-2023 enn i 2011 da over 260.000 mennesker døde av sult, og den situasjonen kunne vært unngått med tilstrekkelig investering i beredskap og tilpasning. Somalia mottar mindre enn 1 dollar per person i året for klimatilpasning.⁷¹ Norges Røde Kors har igangsatt et kontant- og kupongstøtteprosjekt for mennesker som er rammet av tørken og har behov for helsehjelp. Hyppigere sykdomsutbrudd, dårligere ernæring og tilgang til rent drikkevann har ført til en alarmende situasjon for mødre og barn i områder hardest rammet av klimaendringene. Kontanter og kuponger bidrar til at folk kan søke helsetjenester de trenger.

Sluttnoter

- 1 Romanello M. et. al. (The Lancet, 14. november 2023), The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms, tilgjengelig fra: [The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms - The Lancet](#).
- 2 IFRC (2019), The Cost of Doing Nothing, tilgjengelig fra: <https://www.ifrc.org/sites/default/files/2021-07/2019-IFRC-CODN-EN.pdf>
- 3 Cicero (2023), Mangel på tilstrekkelig klimatilstand har gjort det uunngåelig å krysse 1.5 C, tilgjengelig fra [Mangel på tilstrekkelige klimatilstand har gjort det uunngåelig å krysse 1.5°C \(cicero.oslo.no\)](#)
- 4 Ibid
- 5 UNFCCC (2023), COP28 UAE Declaration on Climate and Health, tilgjengelig fra: <https://reliefweb.int/report/world/cop28-uae-declaration-climate-and-health>
- 6 IFRC (2022), Heatwaves account for some of the deadliest disasters and are intensifying, warn the IFRC and the UN humanitarian relief agency ahead of COP27, tilgjengelig fra: <https://www.ifrc.org/press-release/heatwaves-account-some-deadliest-disasters-and-are-intensifying-warn-ifrc-and>
- 7 World Meteorological Organization (2023), Heatwaves show importance of health early warnings and action plans, tilgjengelig fra: <https://public-old.wmo.int/en/media/news/heatwaves-show-importance-of-health-early-warnings-and-action-plans>
- 8 IFRC (2022), Extreme Heat: Preparing for the Heatwaves of the Future, tilgjengelig fra: <https://www.ifrc.org/sites/default/files/2022-10/Extreme-Heat-Report-IFRC-OCHA-2022.pdf>
- 9 Ibid.
- 10 Romanello M. et. al. (The Lancet, 14. november 2023), The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms, tilgjengelig fra: [The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms - The Lancet](#).
- 11 ALNAP (2023), Heatwaves | Essential lessons for humanitarian responders, tilgjengelig fra: <https://reliefweb.int/report/world/heatwaves-essential-lessons-humanitarian-responders#:~:text=Hundreds%20of%20thousands%20of%20people,a%20rapidly%20growing%20health%20risk>
- 12 IPCC (2023), Office for Climate Education IPCC Special Report "Global Warming of 1.5°C" – Summary for Teachers, tilgjengelig fra: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2018/12/ST1.5_OCE_LR.pdf
- 13 IOM (2017), Extreme Heat and Migration, tilgjengelig fra: <https://environmentalmigration.iom.int/sites/g/files/tmzbd11411/files/Infosheet%20Heat%20and%20Migration%20July%2028th%202017.pdf>
- 14 Prevention Web (2023), Suffocating in the heat, tilgjengelig fra: <https://www.preventionweb.net/news/suffocating-heat#:~:text=The%20scorching%20temperatures%20not%20only,and%20stability%20of%20its%20communities>.
- 15 NRC (2023), Iraq: Climate change causing crop loss, contributing to secondary displacement, tilgjengelig fra: <https://www.nrc.no/news/2023/november/iraq-climate-change-causing-crop-loss-contributing-to-secondary-displacement/>
- 16 IFRC (2020), World Disasters Report Executive Summary, tilgjengelig fra: https://www.ifrc.org/sites/default/files/2021-09/IFRC_WDR_ExecutiveSummary_EN_Web.pdf
- 17 UK Met Office (2023), How is climate linked to extreme weather?, tilgjengelig fra: <https://www.metoffice.gov.uk/weather/climate/climate-and-extreme-weather>
- 18 UNDRR (2022), Floods create health risks: what to look out for and how to avoid them, tilgjengelig fra: <https://www.preventionweb.net/news/floods-create-health-risks-what-look-out-and-how-avoid-them>
- 19 World Health Organization (2023), "It was just the perfect storm for malaria" – Pakistan responds to surge in cases following the 2022 floods, tilgjengelig fra: <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/it-was-just-the-perfect-storm-for-malaria-pakistan-responds-to-surge-in-cases-following-the-2022-floods>
- 20 Romanello M. et. al. (The Lancet, 14. november 2023), The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms, tilgjengelig fra: [The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms - The Lancet](#).
- 21 Ibid
- 22 IFRC (2023), Anticipation HUB El Niño: FAQs for the anticipatory action community, tilgjengelig fra: <https://www.anticipatory-action-hub.org/news/el-nino-faqs-for-the-anticipatory-action-community>
- 23 Ibid.
- 24 IFRC (2023), Libya, MENA region | Storm Daniel - Revised Emergency Appeal No: MDRLY005 (Revision #1), tilgjengelig fra: [Libya, MENA region | Storm Daniel - Revised Emergency Appeal No: MDRLY005 \(Revision #1\) - Libya | ReliefWeb](#)
- 25 World Weather Attribution (2023), Interplay of climate change-exacerbated rainfall, exposure and vulnerability led to widespread impacts in the Mediterranean region, tilgjengelig fra: [Interplay of climate change-exacerbated rainfall, exposure and vulnerability led to widespread impacts in the Mediterranean region – World Weather Attribution](#)
- 26 World Economic Forum (2022), Climate change is making infectious diseases worse for humans, tilgjengelig fra [Climate change is making infectious diseases worse for humans | World Economic Forum \(weforum.org\)](#)
- 27 World Economic Forum (2022), Climate change can worsen 58% of human infectious diseases. This is why, tilgjengelig fra: <https://www.weforum.org/agenda/2022/08/climate-change-worsen-human-infectious-diseases/>
- 28 World Health Organization (2023), Coronavirus disease (COVID-19): Climate change, tilgjengelig fra: <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/coronavirus-disease-covid-19-climate-change>
- 29 World Health Organization (2020), Vector-borne diseases, tilgjengelig fra: <https://www.forskning.no/klima-nmbu-norges-miljo-og-biovitenskapelige-universitet-partner/klimaendringer-gjor-at-mygge-som-sprer-sykdommer-brer-seg-til-nye-omraeder/1355111>
- 30 European Centre for Disease Prevention and Control (2023), 12-month dengue virus disease case notification rate per 100 000 population, November 2022-October 2023, tilgjengelig fra: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/12-month-dengue-virus-disease-case-notification-rate-100-000-population-0>
- 31 Romanello M. et. al. (The Lancet, 14. november 2023), The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms, tilgjengelig fra: [The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms - The Lancet](#), besøkt 29. november 2023.
- 32 WHO (2023), Dengue - Questions and Answers, Tilgjengelig fra: <https://www.who.int/vietnam/news/feature-stories/detail/dengue---questions-and-answers>
- 33 Romanello M. et. al. (The Lancet, 14. november 2023), The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms, tilgjengelig fra: [The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms - The Lancet](#)
- 34 National Library of Medicine (2022), Cholera: Deadly but unnoticed outbreak in Pakistan, tilgjengelig fra: [Cholera: A deadly but unnoticed outbreak in Pakistan - PMC \(nih.gov\)](#)
- 35 Lancet rapport (2022), Rise in cholera amid COVID-19: Spotlight on Pakistan and Bangladesh, tilgjengelig fra: [Rise in cholera amid COVID-19: Spotlight on Pakistan and Bangladesh - The Lancet Regional Health - Southeast Asia](#)
- 36 Mediciens Sans Frontières (2022), Pakistan flooding: September crisis update, tilgjengelig fra: <https://reliefweb.int/report/pakistan/pakistan-flooding-september-crisis-update>
- 37 UN (2023), Pakistan floods a 'litmus test' for climate justice says Guterres, tilgjengelig fra: <https://news.un.org/en/story/2023/09/1141587>
- 38 UNICEF (2023), UNICEF Pakistan Humanitarian Situation Report No. 14, tilgjengelig fra: <https://reliefweb.int/report/pakistan/unicef-pakistan-humanitarian-situation-report-no-14-july-october-2023>
- 39 UN OCHA (2023), Pakistan: 2022 Monsoon Floods – Situation Report No. 17, tilgjengelig fra: <https://reliefweb.int/report/pakistan/pakistan-2022-monsoon-floods-situation-report-no-17-12-june-2023>
- 40 INFORM (2023), Open-source risk assessment for humanitarian crises and disasters, tilgjengelig fra: [INFORM - Global, open-source risk assessment for humanitarian crises and disasters \(europa.eu\)](#)
- 41 IFRC Climate Center (2022), Hva sier forskningen om virkninger av sårbarhet for, og tilpasning til klimaendringer, utviklet for Norges Røde Kors, deles ved forespørsel
- 42 ICRC (29. november, 2022), Humanitarian needs to deepen in dozens of conflict zones as world's attention wanes, tilgjengelig fra: <https://www.icrc.org/en/document/humanitarian-needs-deepen-dozens-conflict-zones-worlds-attention-wanes>
- 43 UN OCHA (2023), Global Humanitarian Overview 2023, tilgjengelig fra: <https://reliefweb.int/report/world/global-humanitarian-overview-2023-enaesfr>
- 44 Analyse & Tall (2022), Climate Trends 2012-2022, rapport utviklet for Norges Røde Kors og deles ved forespørsel, og ACLED (2023), ACLED Conflict Severity Index A New Measure of the Complexities of Conflict, tilgjengelig fra: <https://acleddata.com/conflict-index-january-2023/>
- 45 UNDP (21. september 2022) UNDP's crisis offer, tilgjengelig fra: [UNDP's Crisis Offer | United Nations Development Programme](#), besøkt 12. desember 2023. More people than ever before are living in crisis, tilgjengelig fra: [Crisis Offer | United Nations Development Programme \(undp.org\)](#)
- 46 UN (2023), 9250TH MEETING (AM & PM) 26 January 2023, tilgjengelig fra: <https://press.un.org/en/2023/sc15184.doc.htm#:~:text=Six%20out%20of%20seven%20people,places%20affected%20by%20such%20conflict>.
- 47 Verdensbanken (2022), Population, total - Fragile and conflict affected situations, tilgjengelig fra: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=F1>
- 48 IFRC og Norwegian Red Cross (2023), A healthy future for all: A closer look at barriers to health, tilgjengelig fra: <https://reliefweb.int/report/world/healthy-future-all-closer-look-barriers-health>

- 49 Mohammad Mosadeghrad A et. al. (Globalization and Health, 28. august, 2023), Strategies to strengthen a climate-resilient health system: a scoping review, tilgjengelig fra: [Strategies to strengthen a climate-resilient health system: a scoping review | Globalization and Health | Full Text \(biomedcentral.com\)](#).
- 50 Ibid.
- 51 Ibid.
- 52 Ibid.
- 53 IFRC (26. november 2023), *Colombia IFRC network mid-year report, January - June 2023*, tilgjengelig fra: [Colombia IFRC network mid-year report, January - June 2023 - Colombia | ReliefWeb](#)
- 54 OCHA (13. mars, 2023), *Colombia: Summary Humanitarian Needs Overview 2023*, tilgjengelig fra: [Colombia: Summary Humanitarian Needs Overview 2023 - Colombia | ReliefWeb](#)
- 55 OCHA (11. oktober, 2023), *Global Humanitarian Overview 2023, September Update (Snapshot as of 30 September 2023)*, tilgjengelig fra: [Global Humanitarian Overview 2023, September Update \(Snapshot as of 30 September 2023\) - World | ReliefWeb](#)
- 56 OCHA (30. mai 2023), *Colombia: Balance de Acceso Humanitario entre enero y abril de 2023 (Publicado en mayo de 2023)*, tilgjengelig fra: [Colombia: Balance de Acceso Humanitario entre enero y abril de 2023 \(Publicado en mayo de 2023\) - Colombia | ReliefWeb](#)
- 57 ICRC (23. mars 2022), Colombia – health care in danger, tilgjengelig fra: [Colombia: health care in danger | International Committee of the Red Cross \(icrc.org\)](#)
- 58 IFRC (2022), Where it Matters the Most, tilgjengelig fra: https://www.ifrc.org/sites/default/files/2022-11/20221108_ClimateSmartFinance.pdf
- 59 IFRC (2023), IFRC Disaster Response and Preparedness: All emergencies, Data er begrenset til klimarelevante kategorier, tilgjengelig fra: <https://go.ifrc.org/emergencies/all> og UN CERF (2023), Allocation Data, tilgjengelig fra: <https://cerf.un.org/what-we-do/allocation-data>
- 60 UN OCHA (4. desember 2018), *Global Humanitarian Overview 2019*, tilgjengelig fra: [Global Humanitarian Overview 2019 \[EN/AR/ES/FR/ZH\] - World | ReliefWeb](#)
- 61 UN OCHA (11. desember 2023), *Global Humanitarian Overview 2024*, tilgjengelig fra: [Global Humanitarian Overview 2024 \[EN/AR/FR/ES\] - World | ReliefWeb](#)
- 62 ALNAP (2023), *State of the Humanitarian System*, tilgjengelig fra: <https://sohs.alnap.org/sohs-2022-report/chapter-3-is-there-enough-aid#in-brief>
- 63 UN OCHA (2023), *Global Humanitarian Overview 2023, Mid-Year Update (Snapshot as of 18 June 2023)*, tilgjengelig fra: <https://reliefweb.int/report/world/global-humanitarian-overview-2023-mid-year-update-snapshot-18-june-2023>
- 64 Ibid
- 65 Mercy Corps (2023), *Breaking the Cycle, Practical solutions to unlock climate finance for fragile states*, tilgjengelig fra: <https://dldocs.mercycorps.org/BreakingtheCycleClimateFinance.pdf>
- 66 Alcayna et. Al., *How much bilateral and multilateral climate adaptation finance is targeting the health sector? A scoping review of official development assistance data between 2009–2019*, tilgjengelig fra: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10266659/>
- 67 Panorama nyheter (2023), *COP28 enighet om storfond for land rammet av klimakatastrofer*, tilgjengelig fra [COP28-enighet om storfond for land rammet av klimakatastrofer \(panoramanyheter.no\)](#)
- 68 International Committee of the Red Cross and Norwegian Red Cross (2023), *Making Adaptation Work - Addressing the Compounding Impacts of Climate Change, Environmental Degradation and Conflict in the Near and Middle East*, tilgjengelig fra: https://blogs.icrc.org/ir/wp-content/uploads/sites/108/2023/05/MAW_002-ebook.pdf
- 69 COP28 (2023), *COP28 declaration on climate, relief, recovery and peace*, tilgjengelig fra [COP28 Declaration On Climate, Relief, Recovery And Peace](#)
- 70 NAP Global Network (2023), *Somalia Moves Adaptation Strategies for its Livestock and Fisheries Sectors Forward*, tilgjengelig fra: <https://reliefweb.int/report/somalia/somalia-moves-adaptation-strategies-its-livestock-and-fisheries-sectors-forward>
- 71 IFRC (2022), Where it Matters the Most, tilgjengelig fra: https://www.ifrc.org/sites/default/files/2022-11/20221108_ClimateSmartFinance.pdf

Besøksadresse Hausmanns gate 7, 0186 Oslo Postadresse Postboks 1, Grønland, 0133 Oslo
Telefon (+47) 22 05 40 00 E-post post@redcross.no